MUHAMMED BİN SÜKÂ

Tabiînden. Çok ibâdet eden, dünyâya hiç düşkün olmıyan, cömertliği ile tanınan büyük bir İslâm âlimi. Eshâb-ı kiramdan Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) ve Ebû Tufeyl Âmir bin Vâsıl'in (radıyallahü anh) ve Tabiînin büyüklerinin sohbetinde bulundu. Hadîs âlimlerince sika (güvenilir) kabûl edilmiştir. Çok az sayıda hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Künyesi, Ebû Abdullah ve Ebû Bekir'dir. Doğum ve vefât târihleri hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Hicrî birinci asrın ikinci yarısında doğup, İmâm-ı a'zam'dan (radıyallahü anh) önce vefât etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Kendileri, birçok âlimden hadîs ilmini tahsil ettiler. Bunlardan başlıcaları; Enes bin Mâlik (radıyallahü anh), Ebû Tufeyl Âmir bin Vâsıl, Saîd bin Cübeyr, Abdullah bin Dînâr, Ebû Sâlih es-Semmân, Nâfi' bin Cübeyr bin Mut'am, İbrâhîm en-Nehaî, İbni Ömer'in (radıyallahü anh) azadlı kölesi Nâfî, Münzir-i Sevrî, Muhammed bin Münkedir, Ebû Ca'fer Muhammed bin Ali bin Hüseyin, Ebû Bekir bin Hafs bin Ömer bin Sa'd, Ebû Avn bin Ubeydullah es-Sekafi'dir (r.anhüm).

Kendilerinden de hadîs tahsil eden ve rivâyette bulunan âlimlerden ba’zıları: es-Sevrî, İbni Mübârek, Ebû Muâviye, Abdurrahmân bin Muhammed el-Muharebî ve İsmail İbni Zekeriyya, Mervan bin Muâviye, Ebû Mugîre en-Nadr bin İsmail Atâ bin Müslim el-Haffâf, İbni Uyeyne, Ali bin Âsım el-Vâsıtî’dir.

Muhammed bin Sükâ hazretleri, Allah korkusundan çok ağlardı. Cuma günleri arkadaşlarını arar bulur ve onlarla birlikte ibâdet eder, aynı düşünceler içinde gözyaşı dökerlerdi.

Kendisine babasından miras kalan yüzyirmibin dirhem parayı, bir şüphe üzerine, tamamen sadaka olarak dağıttı. Zekât alacak duruma düştü. Muhammed bin Sükâ’nın (radıyallahü anh) üstünlüklerine dâir, kendisine yetişerek sohbetinde bulunmuş olan büyük İslâm âlimlerinden çeşitli rivâyetler vardır. O’nun cömertliği, ibâdete düşkünlüğü, günâhlardan kaçınması, Allahü teâlâdan korkması hakkında sözler kitaplara geçmiş, nesilden nesile ibret olacak hayatı anlatılmıştır.

Süfyân-ı Sevrî hazretleri anlatır: “Birgün Rekbet hazretleri ile beraber Muhammed bin Sükâ’nın ziyâretine gittik. Bir ara Rekbet bana; “Yâ Süfyân! Kûfe’de iki kişi var. Bunlar Allah yolunda çok çalışıyorlar. Onlardan biri Muhammed bin Sükâ, diğeri ise Abdülcebbâr bin Vâil bin Hacer’dir” buyurdu.

Hüseyin bin Hafs, Süfyân-ı Sevrî’ye “Sana Kûfe’nin en hayırlısının yazılarını göstereceğim”- dedi ve Muhammed bin Sükâ’nın yazılarını çıkardı. Süfyân bin Uyeyne, “Kûfe’de üç kişi var ki, bunlara yarın öleceksin dense, ibâdetlerini arttırmaları mümkün değildir. Bu üç kişi, Muhammed bin Sükâ, Amr bin Kays, Melâî, Ebû Hayyân Teymî’dir” buyurdu.

Muhammed bin Münkedir (radıyallahü anh), kendisine sordu: “Yâ Ebâ Abdullah! Sana en hoş gelen amel hangisidir?” Muhammed bin Sükâ hazretleri de “Mü’mini sürura boğmaktır.” “Ondan sonra hangisidir?” dedi. “Kardeşlere, ikram etmektir” buyurdu.

Süfyân-ı Sevrî hazretleri bir diğer sohbetleri esnasında, “Küfe ehlinden beş kişinin hergün hayırları fazlalaşır. Bunlar, Muhammed bin Sükâ, Ebû Hayyam Teymî, Ömer bin Kays, Ebû Sinân bin Merre’dir. Bu beş kişinin hergün biraz daha hayırları fazlalaşır” buyurdu.

Birgün kardeşinin oğlu kendisine bir suâl sordu. Muhammed bin Sükâ hazretleri ağlamaya başladı. Yeğeni, “Ben suâlin cevâbını vereceksiniz diye sordum, siz ise ağladınız, cevap vermeyecek misiniz?” deyince O da “Ey kardeşimin oğlu, suâlin cevâbından âciz olduğum için değil, bu mevzûu bugüne kadar sana öğretmediğim için ağlıyorum” buyurdu.

İmâm-ı a’zam hazretleri, Muhammed Sükâ hazretlerinin cenâzelerinde bulunduklarını bildirerek “O, seksen defa Kâ’be’yi ziyâret için Mekke’ye gitmiştir” buyurmuşlardır.

Ya’lî bin Ubeyd, Muhammed bin Sükâ’dan nasîhat istedi. O da; “Sizden önceki, insanlar çok konuşmaktan pek sakınmışlar, çok konuşmak üç yerde iyidir demişlerdir. Birincisi, Allahü teâlânın kelâmı olan Kur’ân-ı kerîmi çok okumak, ikincisi, çok Emr-i ma’rûf yapmak sebebiyle fazla konuşmak. Üçüncüsü, fazla Nehy-i münkerden dolayı çok konuşmak. Bu üç şeyden başka ancak çok lüzum olursa konuşun. Zira sizlerle beraber Kirâmen kâtibîn melekleri vardır. İsimleri Rakib ve Adid’dir. Onlar hayır ve şer konuşulan herşeyi yazarlar. Akşam olduğu vakit, meleklerin yazdıklarında âhiretle ilgili yazılan çok olan ne bahtiyar kimsedir. Dünyâ ile ilgili olan yazısı çok olan ne bedbaht kimsedir.”

Buyurdular ki: “Allahü teâlâ, müstehak olmayan hiçbir kimseye azâb yapmaz. Azâb yapılan kimseler, muhakkak ona lâyıktır. Şöyle ki, bir kimseye dünyalık verilir. O kimse, verilen dünyalığa çok sevinir. Fakat, dîninden birşey fazlalaştığı zaman hiç farkına varmaz. Böyle kimse nasıl azâba müstehak olmasın?”

“Bir kimsenin dünyalığından birşey eksildiği zaman çok üzülür. Lâkin, o kimsenin dîninden birşey eksildiği zaman o kadar üzülmez. Hattâ umurunda bile olmaz. İşte o kimse de kendisini Allahü teâlânın azâbına müstehak eder.”

“Bir kimsenin aksırdığım duysam, aramızda deniz de olsa (YERHAMÜKELLAH) derim.”

“Allahü teâlâdan korkan mü’min hiç neş’elenmez. Onun rengi hiçbir zaman açılmaz. Yüzü devamlı mahzûn olur.”

“Bir insan, müslüman kardeşinin ihtiyâcını görürse, Allahü teâlâ da ona çok yüksek dereceler verir, o kimse çok yüksek derecelere yükselir.”

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba’zıları:

Hazreti Osman buyurdu ki, Resûlullahdan (aleyhisselâm) işittim; “Bir kimse emir olunduğu gibi abdest alır ve emir olunduğu gibi namaz kılarsa, günâhlarından öyle temizlenir ki, anasından yeni doğmuş gibi olur. Ya’nî bütün günâhları dökülür ve günahsız kalır” buyurdu.

Safvan bin Asal (radıyallahü anh) Resûlullahdan (aleyhisselâm) işittim; “Bir mü’min, bir din kardeşini Allah rızâsı için ziyâret etse, gidip gelinceye kadar içinde ağaçları ve suyu bol olan Cennet bahçesinde oturur gibidir” buyurdu.

Hazreti Ali’den rivâyetle Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdular ki: “Kim ki Cenneti isterse, hayırlı işleri çok yapsın! Kim ki Cehennemi isterse, nefsinin bütün istediklerine uysun. Kim ki dünyâdan zühd yapmak isterse, musîbetlere sabretsin!”

Abdullah bin Mes’ûd (radıyallahü anh) rivâyet eder. Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında oturuyorduk. Bir fakîr geldi. Birşeyler istedi. Aramızdan biri bir dirhem çıkarıp uzattı. Bir başkası da onun elinden alarak fakîre verdi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) “Böyle yapan kimse de, sadaka verenin kazandığı sevâb kadar sevâb kazanır. Parayı verenin sevâbından hiç eksilmez” buyurdu.

Câbir (radıyallahü anh) buyurdu ki, Abdülkays kabilesinden bir heyet Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrlarına geldiler. Resûlullah (aleyhisselâm) ile ba’zı şeyler konuştular. Resûlullah da (aleyhisselâm), onları Ebû Bekr-i Sıddîk’ın (radıyallahü anh) yanına gönderdiler ve buyurdular ki: “Yâ Ebâ Bekir, sen onların ne söylediğini duydun mu?” “Evet, yâ Resûlallah, ne söylediğini duydum” dedi. “Öyle ise, onlara cevap ver” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir de onlara çok güzel cevaplar verdi. Resûlullah efendimiz de işitip çok beğendiler ve “Yâ Ebâ Bekir, Allahü teâlâ sana büyük rıdvânını verdi” buyurdular. Eshâb-ı kiramdan ba’zıları “Büyük Rıdvânın ne olduğunu sordular. Resûlullah (aleyhisselâm), “Büyük Rıdvândan maksad şudur ki, kıyâmet gününde Allahü teâlâ bütün kullarına aynı anda bir defa tecelli edecektir. Fakat Ebû Bekr-i Sıddîk için ayrıca bir defa daha tecelli edecektir” buyurdu.

Câbir (radıyallahü anh) buyurdu ki: Birgün Resûlullah (aleyhisselâm) Mescid-i harâm’a girdiler. Bir şahısın ellerini açmış “Yâ Rabbî! falan İbni falanı affet” diye duâ ettiğini gördüler. Resûlullah (aleyhisselâm) “Bu nedir? Sen yalnız ona duâ edersin” buyurdu. O da “Yâ Resûlallah! O benim arkadaşımdır ve benden burada kendisine duâ etmemi istedi” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm): “Sen memleketine dön. Allahü teâlâ, senin o arkadaşını affetti” buyurdu.

İbni Ömer (radıyallahü anh) buyurdular ki; bir gün Resûlullahın (aleyhisselâm) mescidinde oturuyorduk. Resûlullah (aleyhisselâm) şu duâyı günde yüz defa okumamızı buyurdular: “Rabbigfirlî ve tüb aleyye. İnneke ente’t-tevvâ-bü’r-rahîm.”

Câbir (radıyallahü anh), Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdular ki: “Hiçbiriniz durgun suya bevl etmesin.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-5, sh. 3

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-9, sh. 209

3) El-Kâşif cild-3, sh. 51